

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Затверджено
Голова Пріамальної комісії
Ректор
Михайло ЗІУРОВСЬКИЙ
26.04.2024
дата

Факультет соціології і права

ПРОГРАМА

фахового іспиту

для вступу на освітньо-професійну програму підготовки магістра
«Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність»

за спеціальністю 231 Соціальна робота

Програму ухвалено:

Вченою Радою Факультету соціології і права

Протокол №8 від « 28 » *березня* 2024 р.

Голова Вченої Ради

[Підпис] декан Олена АКІМОВА

ВСТУП

Програма фахового іспиту (ФІ) для вступу на освітньо-професійну програму підготовки магістра «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» за спеціальністю 231 Соціальна робота містить основні вимоги до вступників, надає їм вичерпну інформацію про перелік освітніх компонентів, їх зміст та обсяг навчального матеріалу, що виносяться на екзамен, включає інформацію про критерії оцінювання та процедуру проведення фахового іспиту і передбачає перевірку набуття компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Метою ФІ є виявлення рівня сформованості у вступників ключових загальних і фахових компетенцій, які мають відповідати сучасним соціокультурним умовам і професійним вимогам щодо знань, умінь, навичок необхідних вступникам для подальшого успішного опанування спеціальними (фаховими) компетентностями освітньо-професійної програми «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Завданнями фахового іспиту є: оцінювання теоретичної готовності вступників з нормативних навчальних дисциплін; виявлення рівня їх аналітичних здібностей, вміння узагальнювати теоретичну інформацію; з'ясування спроможності вступників до послідовного, логічного та аргументованого викладення вивченого навчального матеріалу та власних думок; визначення здатності застосовувати набуті знання в практичній діяльності.

Дана Програма складається зі вступу, основної частини – зміст ФІ, в якій викладено повний перелік теоретичних модулів навчального матеріалу із темами, що виносяться на фаховий іспит; прикінцевих положень, в яких, зокрема, надано критерії оцінювання та приклади типових завдань фахового іспиту; списку рекомендованої літератури для підготовки до вступного випробування (ФІ).

Фаховий іспит здійснюється у письмовій формі і може проходити як в очному, так і дистанційному режимі.

Екзаменаційний білет містить три відкритих питання, на які треба надати розгорнуту відповідь. Всі запитання сформульовані у межах навчального матеріалу, наведеного в основній частині Програми. *На написання екзаменаційної роботи відводиться 3 (три) академічні години (135 хвилин).* За 3-5 хвилин до закінчення випробування вступник повинен підписати кожний аркуш своєї екзаменаційної роботи, зробити їх фотокопію та переслати її до встановленого часу на електронну пошту екзаменаційної комісії або в інший встановлений екзаменаційною комісією спосіб (мережі «Viber», «Telegram»).

Після отримання всіх фотокопій письмових робіт екзаменаційна комісія розпочинає їх перевірку. Оцінювання робіт здійснюється відповідно до рейтингової системи оцінювання (див. нижче ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ).

До фахового іспиту для вступу на освітньо-професійну програму підготовки магістра «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» за спеціальністю 231 Соціальна робота допускаються особи, освітній рівень підготовки яких (бакалаврський) відповідає обраній спеціальності для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти, а також особи, які здобули освітню кваліфікацію бакалавра, магістра, ОКР спеціаліста за будь-яким іншим напрямом підготовки або спеціальністю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФІ

РОЗДІЛ 1.

Тема 1. Генеза соціальної роботи

Суспільно-історична місія соціальної допомоги та підтримки в суспільстві. Соціальна робота як вид суспільної діяльності та навчальна дисципліна. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Теорія та історія соціальної роботи». Періодизація історії соціальної роботи. Зв'язок з іншими науковими галузями та дисциплінами. Джерела вивчення історії соціальної роботи. Наукові підходи до визначення етапів розвитку історії та теорії соціальної роботи. Способи дослідження історичних форм соціальної допомоги: реципрокація, редистрибуція, реконструкція, екстраполяція. Праісторичні форми допомоги й взаємодопомоги в архаїчний період.

Тема 2. Соціальна допомога як суспільне явище стародавніх цивілізацій

Елементи соціальної допомоги у Вавилоні, давньому Єгипті і давньому Китаї як практична діяльність з надання допомоги населенню: централізоване планування розподілу продуктів харчування. Соціальна допомога у давніх Греції та Римі: гуманізм і солідарність, перші соціальні виплати. Християнська церква як головний суб'єкт соціальної допомоги в епоху середньовіччя. Вплив державних, релігійних інституцій на формування соціальної підтримки в суспільстві. Система допомоги в давніх іудейських та перших християнських громадах.

Тема 3. Еволюція практики соціальної роботи

Історичні передумови виникнення соціальної роботи як фахової діяльності. Періодизація історії та теорії соціальної роботи. Становлення фахової соціальної роботи за кордоном. Фундатори професійної соціальної роботи. Мері Річмонд – засновниця індивідуальної соціальної роботи. Джейн Адамс – засновниця соціальної роботи в громаді. Річард Кабот – фундатор соціальної роботи в охороні здоров'я. Алісе Саломон – фундаторка соціальної роботи як академічної дисципліни. Формування концепцій, поглядів на суть та розвиток соціальної роботи. Вплив зарубіжних концепцій, підходів на формування професійної діяльності в соціальній сфері.

Тема 4. Історичні етапи розвитку соціальної роботи в Україні. Становлення соціальної роботи в Україні. Історичні передумови виникнення соціальної допомоги. Форми допомоги у прадавніх слов'ян. Період церковної благодійності в історії України. Особливості благодійності в Київській Русі. Княжа підтримка і захист. Церковно-монастирські форми опіки. Своєрідність становлення соціальної роботи як фаху в Україні: початок ХХ ст. – 80р. ХХ ст. Формування спеціалізованих служб, територіальних центрів соціального обслуговування. Введення у державний класифікатор професії «соціальний працівник». Розвиток моделі соціального захисту населення в незалежній Україні.

Тема 5. Теоретичні засади соціальної роботи

Актуальність соціальної роботи в сучасному суспільстві. Сутність поняття «соціальна робота». Вітчизняні та міжнародні визначення соціальної роботи. Предмет та завдання соціальної роботи. Місія, мета, завдання, засоби соціальної роботи. Змістова характеристика соціальної роботи: напрями, закономірності та сфери соціальної роботи. Принципи соціальної роботи. Глобальні принципи соціальної роботи. Вітчизняна класифікація принципів соціальної роботи. Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи. Структура сучасної соціальної роботи. Функції та рівні соціальної роботи. Соціальна робота в системі людинознавчих наук. Соціальна робота як вид професійної діяльності. Зміст соціальної роботи як навчальної дисципліни.

Тема 6. Тезаурус соціальної роботи.

Поняття тезаурусу соціальної роботи. Запозичені поняття та категорії соціальної роботи. Групи понять і категорій соціальної роботи. Зміст загальних понять і категорій соціальної роботи. Характеристика специфічних понять і категорій соціальної роботи. Основні поняття теми: соціум, соціальна діяльність, соціальна реабілітація, соціальна адаптація, соціальний захист, соціальний інститут, соціальне інспектування, соціальна діагностика, соціальний працівник, соціальне обслуговування, соціальна профілактика, соціальне страхування, соціальний супровід, добротність, волонтерський рух.

Тема 7. Теоретичні основи практики соціальної роботи

Теорія соціальної роботи як сукупність концепцій, понять, тенденцій, моделей і технік. Етапи становлення теорії соціальної роботи. Формування класифікацій моделей соціальної роботи: соціально-інтегративні та емансипаторні. Поняття практики соціальної роботи. Взаємозв'язок історії, теорії та практики соціальної роботи. Значущість теорії для практики соціальної роботи. Професійні цінності соціальної роботи, їх класифікація. Прийняття професійних рішень у соціальній роботі: моделі (патерналістична, інструментальна, контрактна, персоналістична) та сучасні підходи. Функції та ролі соціальних працівників у професійній діяльності. Класифікація ролей соціальних працівників залежно від завдань.

Тема 8. Парадигми та теорії соціальної роботи.

Соціальна робота як парадигмальна теорія і практика. Класифікація теорій соціальної роботи за спорідненістю із соціально-гуманітарними науками: психологічні теорії соціальної роботи, соціологічні теорії соціальної роботи, комплексні (біопсихосоціальні) теорії соціальної роботи. Взаємозв'язок теорії і практики соціальної роботи. Сучасна класифікація теорій соціальної роботи.

Тема 9. Психологічні і соціологічні теорії та моделі соціальної роботи.

Психологічні моделі соціальної роботи. Класифікація моделей соціальної роботи. Психодинамічна теорія соціальної роботи. Напрями розвитку сучасного психоаналізу. Техніки психодинамічної теорії. Біхевіористські і когнітивні теорії соціальної роботи. Теорії З. Фрейда, Е. Еріксона, А. Бандури та ін. Гуманістично-екзистенційна теорія соціальної роботи. Використання психологічних моделей соціальної роботи в практиці.

Соціологічні моделі соціальної роботи. Системна модель соціальної роботи. Екологічна модель соціальної роботи. Використання у соціальній роботі теорії ролей. Соціально-радикальна модель соціальної роботи.

Тема 10. Комплексні теорії соціальної роботи. Кризове втручання. Методи кризового втручання. Зосереджена на завданні модель соціальної роботи. Положення теоретичної основи кризового втручання. Етапи діяльності відповідно до зосередженої на завданні моделі соціальної роботи. Сімейна терапія. Напрями сімейної терапії. Психосоціальна терапія. Соціально-педагогічна теорія соціальної роботи. Компоненти соціально-педагогічної теорії соціальної роботи.

Тема 11. Індивідуальна соціальна робота

Процес ведення випадку. Визначення мети, завдань ведення випадку. Первинне оцінювання; процедура, методи. Клінічна соціальна робота. Менеджмент випадку. Адміністративна модель ведення випадку. Модель інтенсивного догляду. Специфіка консультування в соціальній роботі. Технологія індивідуального консультування. Специфіка дистантного консультування, види. Підготовка фахівців СР до консультативної діяльності.

Тема 12. Сутність та структура соціальної роботи як професійної діяльності

Сутність понять «об'єкт», «суб'єкт», «клієнт». Суб'єкти соціальної роботи. Рівні соціальної роботи. Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи. Структура соціальної роботи. Класифікація суб'єктів соціальної роботи. Основні напрями, функції, ресурси та ресурсне забезпечення соціальної роботи.

Сучасні перспективи соціальної роботи: феміністична соціальна робота, підхід орієнтований на сильні сторони клієнта, зелена соціальна робота.

РОЗДІЛ 2.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Методи соціальної роботи: виникнення та розвиток

Поняття „прийом”, „метод”, „технологія” в соціальній роботі. Виникнення і розвиток методології соціальної роботи. Виникнення та розвиток індивідуальної, групової та обцинної соціальної роботи в світі та в Україні.

Тема 2. Класифікація методів соціальної роботи

Класифікація наукових методів соціальної роботи. Класифікація методів соціальної роботи з позиції практичної діяльності органів та установ соціальної сфери. Загальна характеристика методів соціальної роботи.

Тема 3. Система методів соціальної роботи як наукового знання

Загальні (філософські) та спеціальні (наукові) методи. Різновиди експерименту, його місце у практичній соціальній роботі. Метод експертних оцінок. Історичні методи. Соціологічні методи. Психологічні методи. Педагогічні методи. Методи математичної статистики. Приклади застосування методів в теорії та практиці соціальної роботи.

Тема 4. Характеристика методів індивідуальної соціальної роботи

Ведення випадку в соціальній роботі. Процес ведення випадку. Первинне оцінювання і складання плану догляду. Реалізація плану втручання і оцінювання його результатів. Ведення професійних записів.

Індивідуальне консультування в соціальній роботі. Специфіка консультування у соціальній роботі. Соціально-психологічне консультування у соціальній роботі. Телефонне консультування в соціальній роботі.

Представництво інтересів клієнта в соціальній роботі. Особливості представництва інтересів. Різновиди і стратегії представництва інтересів. Процес індивідуального представництва інтересів. Безпосереднє професійне представництво.

Тема 5. Характеристика методів групової соціальної роботи

Класифікація груп і групові процеси. Різновиди груп у соціальній роботі. Групові процеси і явища. Терапевтичні ефекти групи і групової соціальної роботи. Організація і підготовка групової соціальної роботи. Переговори і узгодження діяльності. Проведення групових занять і зустрічей. Завершення і оцінювання групової соціальної роботи.

Проведення тренінгів у соціальній роботі. Суть і призначення тренінгової роботи. Методи і стилі навчання. Особливості соціально-психологічних тренінгів. Навчальні тренінги для соціальних працівників.

Самокерована соціальна робота. Особливості груп самопомоги. Організація самокерованої групової соціальної роботи. Форми роботи у групах самопомоги.

Тема 6. Характеристика методів роботи в громаді

Сутність і типологія громад. Структура громади. Ключові характеристики роботи в громаді. Методи і моделі роботи в громаді. Робота з розвитку громад. Особливості розвитку громади. Робота з групами і коаліціями в громаді. Залучення учасників громади до процесу прийняття рішень. Догляд у громаді. Значення догляду у громаді. Принципи догляду у громаді. Організація догляду у громаді. Колективне представництво інтересів у громаді. Стратегія колективного представництва. Лобіювання інтересів у соціальній роботі і його різновиди. Проведення масових акцій у громаді. Проведення інформаційних кампаній у громаді.

Тема 7. Взаємозв'язок методів та технологій соціальної роботи

Роль соціальної технологізації в оптимізації соціальної сфери. Технологія соціальної роботи як галузь соціальних технологій. Особливості технологізації соціальної роботи. Фактори, що впливають на ефективність впровадження соціальних технологій.

Тема 8. Загальні та спеціальні технології соціальної роботи

Понятійний простір технологічного підходу. Сутність соціальної технології як суспільного явища. Класифікація технологій соціальної роботи: технологія цілепокладання; технологія прогнозування й моделювання; технології соціальної діагностики; технологія соціальної адаптації; технологія соціальної реабілітації; технологія соціальної корекції; технологія соціальної терапії; технологія соціального консультування; технологія соціальної профілактики; технологія управління.

Змістовий модуль 2.

Тема 9. Класифікація соціологічних методів в соціальній роботі

Роль та місце соціологічних методів в соціальній роботі. Соціологічне дослідження в соціальній роботі: сутність, етапи, класифікація. Спостереження. Методи опитування. Методи аналізу документів. Біографічний метод. Експертна оцінка.

Тема 10. Сутність педагогічних методів у соціальній роботі

Поняття „педагогічна технологія” та „педагогічний метод” в соціальній роботі. Класифікація педагогічних методів в соціальній роботі. Теоретична соціально-педагогічна технологія. Дослідницька соціально-педагогічна технологія. Прикладна (практична) технологія загального типу. Прикладна (практична) технологія конкретного типу. Методи формування свідомості. Методи організації діяльності.

Тема 11. Педагогічні методи стимулювання діяльності та самовиховання в соціальній роботі

Методи стимулювання діяльності: спонукання, заохочення, осуд та педагогічна гра. Види заохочення. Правила застосування педагогічної гри в соціальній роботі. Метод самовиховання в соціальній роботі. Вплив самовиховання та самопізнання на формування особистості.

Тема 12. Соціально-педагогічні методи в соціальній роботі

Аналіз соціуму. Метод вуличної роботи: «аутріч-робота», «детач-робота». Метод «рівний-рівному». Основні етапи (процедури) методу "рівний-рівному". Робота в громаді.

Тема 13. Класифікація психологічних методів в соціальній роботі

Основи для класифікації психологічних методів в соціальній роботі. Психологічне спостереження. Лабораторний експеримент. Психологічна бесіда. Психологічне опитування. Група методів психодіагностики. Психотерапевтичні методи. Психокорекційні методи. Психологічне консультування.

Змістовий модуль 3.

Тема 14. Соціально-економічні методи

Визначення перетворюючих методів. Сутність соціально-економічних методів. Натуральна та грошова допомога, пільги, одноразові виплати, компенсації, патронаж та побутове обслуговування, моральне заохочення, санкції.

Тема 15. Організаційно-розпорядчі методи

Регламентування, нормування, інструктування, підбір та розстановка кадрів праці. Якості та знаннями менеджера соціального проекту; метод вимог, критики та самокритики, контроль, перевірка виконання. Приклади застосування управлінських методів у практиці соціальної роботи.

Тема 16. Психолого-педагогічні методи

Переконання, педагогічне та психологічне спостереження, соціально-психологічний діагноз, навіювання, самонавіювання, Інформування, гуманізація умов праці та побуту, розширення умов для прояву творчості, використання звичаїв та традицій, вивчення результатів діяльності клієнтів (біографічний метод/ метод вивчення особистих документів), метод «історії сімей» («соціальних біографій»).

Тема 17. Соціальна терапія у практичній соціальній роботі

Функції соціальної терапії. Індивідуальна та групова терапії. Сімейна терапія. Трудова терапія, ігрова терапія, дискусійна терапії, терапія творчим самовираженням, музична терапія, драмотерапія,

казкотерапія, бібліотерапія, танцювальна терапія, тілесно-рухова терапія, арт-терапія. Види арт-терапії: ізотерапія (терапія малюнком), візуальна терапія, медитативне малювання, мультимедійна (інтеграційна).

РОЗДІЛ 3.

Тема 1. Становлення соціальної роботи з різними категоріями та групами клієнтів

Ретроспективний аналіз становлення соціальної роботи з різними категоріями та групами клієнтів. Поняття «особистість» і «людина». Соціальна робота з клієнтами різного віку. Сутність процесів адаптації, реабілітації та соціалізації людини та їх роль у соціальній роботі. Соціальна робота та проблеми суспільного розвитку. Соціальна політика і права людини. Загальні питання соціального захисту та соціальної роботи в Україні.

Тема 2. Соціальна робота з сім'єю. Сім'я як суб'єкт соціальної роботи. Визначення понять «сім'я», «складні життєві обставини», «сім'я, яка опинилася в складних життєвих обставинах». Категорії сімей, які потребують соціальної підтримки. Класифікація сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Сучасні моделі, підходи та принципи соціальної роботи з сім'єю. Форми соціальної роботи з сім'ями. Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями. Технологія надання соціальних послуг сім'ї. Соціальні послуги, що надаються сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах та їх спрямованість. Технологія формування відповідального батьківства у роботі з сім'ями. Соціальна робота з сім'ями, які виховують дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 3. Соціальна робота з вразливими категоріями дітей.

Сутнісна характеристика поняття «дитина», «діти». Конвенція про права дитини, або «Дитячий закон». Потреби дитини. Забезпечення найкращих інтересів дитини. Нормативно-правові засади забезпечення прав дитини та підтримки сімей з дітьми. Характеристика категорій дітей «групи ризику». Соціальна робота із вразливими сім'ями з дітьми в умовах децентралізації. Сімейно орієнтований підхід та його принципи. Міжнародні стандарти соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми. Модель виявлення сімей з дітьми, які потребують підтримки. Сутність процесу раннього виявлення сімей з дітьми, які потребують підтримки. Метод оцінки потреб дитини та її сім'ї. Технологія ведення випадку у соціальній роботі із вразливими сім'ями з дітьми. Сутність соціальної послуги сімейного патронату. Види та форми влаштування дитини в сім'ю.

Тема 4. Соціальна робота з молоддю та напрямки молодіжної політики сучасної української держави

Сутність поняття “молодь”. Особливості вікової групи. Загальна характеристика основних проблем сучасної молоді в Україні, їх причини та шляхи вирішення. Напрямки молодіжної політики сучасної української держави, її документальна та інституційна основа. Молодь як суб'єкт соціальної роботи. Категорії молоді, яка потребує соціальної підтримки. Принципи та завдання соціальної роботи з молоддю, участь молоді в процесах прийняття рішень. Основний зміст, напрями та форми роботи соціальних працівників з молоддю. Методи соціальної роботи з молоддю. Мобільна соціальна робота: зміст та принципи. Форми і методи соціальної роботи з молоддю, яка виходить з-під опіки. Технології соціальної роботи з молоддю з дезадаптивною поведінкою.

Тема 5. Соціальна робота з особами, які постраждали від домашнього насильства

Поняття домашнього насильства та його види. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії домашньому насильству. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству. Забезпечення допомоги особі, яка постраждала від домашнього насильства: заклади, етапи, види допомоги, передбаченої законодавством України. Захист прав дітей від насильства в сім'ї.

Заходи протидії домашньому насильству у випадку, якщо однією зі сторін є дитина.

Тема 6. Соціальна робота з людьми з інвалідністю

Сучасні уявлення про інвалідність. Принципи соціальної роботи з людьми із особливими потребами. Основи етикету у спілкуванні з людьми із особливими потребами. Сутність понять «абілітація» і «реабілітація». Сутність понять «сегрегація», «інтеграція», «інклюзія» стосовно людей з інвалідністю. Незалежне життя людей з інвалідністю як мета соціальної політики і соціальної роботи. Технології роботи з людьми з інвалідністю.

Тема 7. Соціальна робота з алко- та наркозалежними людьми

Адиктивна поведінка: сутність та чинники виникнення. Форми прояву та психологічна сутність процесу узалежнення від психотропних речовин. Стадії алкоголізму та наркоманії, їх критерії. Динаміка виникнення залежності від наркотиків у підлітків та молоді. Складові психологічної готовності до вживання психотропних речовин. Роль сімейного виховання у виникненні особистої схильності до адиктивної поведінки.

Тема 8. Соціальна робота з питань профілактики адикцій та реабілітації осіб з адиктивною поведінкою

Співпраця держави та недержавних організацій у вирішенні проблем профілактики й реабілітації адиктивної поведінки. Діяльність закладів для лікування та соціальної реабілітації осіб, які залежні від психотропних речовин. Зміст та форми роботи соціального працівника з родинами алко- та наркозалежних осіб.

Тема 9. Соціальна робота з делінквентно-кримінальними особами

Соціально-психологічна характеристика осіб, які скоїли злочин / правопорушення. Соціальна робота в системі виконання кримінальних покарань. Діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України: структура та функції. Соціально-психологічна служба в системі виконання кримінальних покарань (пенітенціарній системі). Діяльність соціальних служб у виховних колоніях для неповнолітніх та інших закладах системи виконання кримінальних покарань. Особливості спілкування соціального працівника, з особами які скоїли правопорушення. Особливості роботи соціального працівника з неповнолітніми правопорушниками та їх батьками. Специфіка діяльності соціального працівника в закладах системи виконання кримінальних покарань, де утримуються жінки з дітьми. Особливості роботи соціального працівника із засудженими до альтернативних покарань. Специфіка діяльності соціального працівника з особами, які повернулись з місць позбавлення волі.

Тема 10. Соціальна робота з людьми похилого віку

Теорія біосоціальної сутності старіння й старості. Психофізіологічні особливості людей похилого віку. Соціальна робота з людьми похилого віку. Соціальна допомога людям похилого віку. Будинки-інтернати для людей похилого віку. Територіальні центри обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян і відділення соціальної допомоги вдома. Державний стандарт догляду вдома. Державний стандарт денного догляду для людей похилого віку.

Тема 11. Соціальна робота з безпритульними людьми.

Безпритульність як соціальна проблема. Основні причини безпритульності. Соціальна робота з безпритульними людьми. Вулична робота як технологія надання послуг безпритульним.

Тема 12. Соціальна робота з жінками.

Жінка і соціально-культурне середовище. Соціально-політичні орієнтири державної політики щодо жінок в Україні. Соціальна дискримінація жінок. Правовий аспект соціального захисту жінок. Напрямки соціального захисту жінок. Програма запобігання торгівлі жінками. Діяльність державних і недержавних організацій та установ із соціальної роботи з жінками.

Тема 13. Соціальна робота з військовослужбовцями та їх сім'ями

Військовослужбовці та їх сім'ї як об'єкт соціальної роботи: Зміст понять «військовослужбовець», «учасник бойових дій», «сім'ї учасників бойових дій». Типи сімей військовослужбовців. Особливості функціонування сімей учасників бойових дій. Соціальна підтримка військовослужбовців та їх сімей. Визначення понять «соціальна підтримка» та «соціальна підтримка сімей учасників бойових дій». Мета та завдання соціальної підтримки військовослужбовців та їх сімей. Види соціальної підтримки військовослужбовців та їх сімей. Алгоритм здійснення соціальної підтримки військовослужбовців та їх сімей. Соціально-правові гарантії військовослужбовцям та членам їх сімей. Матеріальне забезпечення військовослужбовців та їх сімей. Медичне забезпечення. Забезпечення житлом. Забезпечення земельними ділянками. Пільги на транспорт та зв'язок. Трудові права. Право на освіту. Ефективні методи соціально-психологічної роботи з військовослужбовцями, які мають травму та їх сім'ями. Міжнародний досвід надання соціальної допомоги військовослужбовцям та членам їх сімей.

Тема 14. Соціальна робота з обдарованими дітьми

Сутність понять «обдарованість», «обдаровані діти». Моделі обдарованості. Види та ознаки обдарованості. Стратегічні державні документи, що регламентують роботу з обдарованими дітьми. Методи діагностики обдарованої дитини. Соціально-психологічні проблеми обдарованих дітей. Технологія діяльності з обдарованими дітьми. Структурно-функціональні етапи розвитку творчої особистості. Форми і методи роботи з обдарованими дітьми. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Робота з батьками обдарованих дітей.

Тема 15. Соціальна робота з ВІЛ-позитивними людьми та їх сім'ями. Професійні принципи й основні завдання надання соціально-педагогічної та соціальної допомоги ВІЛ-позитивним людям та їхнім сім'ям. Соціально-педагогічний і соціальний супровід ВІЛ-позитивних людей та їх сімей. Моделі профілактики розповсюдження ВІЛ-інфекції.

Тема 16. Соціальна робота з мігрантами. Міграція населення: сутність, стадії, типи (види), основні причини. Біженці і вимушені переселенці. Соціальна робота з мігрантами: напрямки, технології та принципи. Захист трудових мігрантів від зловживань у процесі найму, принципи та технології.

Тема 17. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами. Сутність понять «внутрішньо переміщені особи», «внутрішні мігранти». Особливості внутрішньої міграції в Україні в період 2014-2024 роки. Соціальні проблеми внутрішньо переміщених осіб із зони військового конфлікту на сході України. Рівні вирішення соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб з окупованих територій України. Правові засади соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні. Мета, завдання і зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми внутрішніх мігрантів у закладах загальної середньої освіти. Соціальна робота з інтеграції внутрішньо переміщених осіб у взаємодії закладів загальної середньої освіти та інституцій соціально-культурного середовища місцевих громад.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

При складанні фахового іспиту використання будь-яких електронних пристроїв та допоміжного матеріалу (підручники, першоджерела, конспекти тощо) забороняється.

Оцінювання відповіді вступника здійснюється за системою ECTS за стобальною шкалою. Максимальний бал за відповідь на кожне з відкритих запитань складає 100 балів.

Загальна оцінка вступника розраховується за формулою: $EZAG = (EP1 + EP2 + EP3) / 3$, де: *EZAG* – загальна оцінка вступника; *EP1* – бали, отримані вступником за відкрите запитання з розділу 1; максимальний бал – 100; *EP2* – бали, отримані вступником за відкрите запитання з розділу 2; максимальний бал – 100; *EP3* – бали, отримані вступником за відкрите запитання з розділу 3,

максимальний бал – 100. Таким чином, максимальна загальна оцінка вступника $EЗАГ$: $EЗАГ = (100 + 100 + 100) / 3 = 100$ балів.

Критерії оцінювання відповіді вступника на відкриті запитання враховують повноту та правильність відповіді, здатність вступника узагальнювати отримані знання; наводити приклади, які б ілюстрували теоретичний матеріал; аналізувати, інтерпретувати та оцінювати факти, події, процеси суспільного життя; чітко, послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь.

Критерії оцінювання:

95-100 бали – вступник демонструє вичерпне знання навчального матеріалу, високий рівень умінь та навичок, включаючи правильне використання термінології, детальне роз'яснення понять, теорій та підходів, наведення прикладів у необхідних випадках, вміння послідовно та обґрунтовано аргументувати власну відповідь, логічно структурувати матеріал. У відповіді повно відображена власна аргументована позиція щодо викладених теорій, концепцій або підходів, наведені приклади вирізняються сучасністю та оригінальністю. У відповіді подано не менше 90% потрібної інформації).

85-94 бали – вступник демонструє повні та міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь та навичок, вміння обґрунтовано та послідовно викладати матеріал, проте допускає несуттєві неточності у викладенні матеріалу. У відповіді відображена власна позиція щодо окремих положень викладених теорій, концепцій або підходів, наведені приклади вирізняються сучасністю. Відповідь містить не менше 80% потрібної інформації).

75-84 бали – вступник демонструє достатньо повні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, необхідний рівень умінь та навичок, вміння в більшості випадків вірно та обґрунтовано приймати рішення в різних ситуаціях, проте допускає певні неточності при відповіді, має певні труднощі в трансформації знань в нових умовах. Наводить стандартні приклади, власна позиція щодо викладеного матеріалу відображена слабко. Відповідь містить не менше 70% потрібної інформації).

65-74 бали – вступник засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає істотні неточності, які не є перешкодою для подальшого навчання; вміє вірно використовувати наявні знання переважно для вирішення стандартних задач. Наводить стандартні приклади, власна позиція щодо викладеного матеріалу не відображена, подано не менше 60% потрібної інформації).

60-64 бали – вступник поверхнево засвоїв основний теоретичний матеріал, допускає суттєві неточності, які, проте, не є перешкодою для подальшого навчання; вміє вірно використовувати наявні знання лише для вирішення стандартних задач. У відповіді відсутні приклади, але подано не менше 50% потрібної інформації).

Менш ніж 60 балів – неповна відповідь з грубими помилками та (або) принциповими неточностями (менше 50% потрібної інформації), або відповідь відсутня.

Бали	Оцінка за університетською шкалою / критерії ECTS	При обчисленні конкурсного балу вступника необхідним є застосування шкали оцінювання Єдиного
100 ... 95	Відмінно	
94 ... 85	Дуже добре	
84 ... 75	Добре	
74 ... 65	Задовільно	
64 ... 60	Достатньо	
Менше 60	Незадовільно	

вступного іспиту (ЄВІ) від 100 до 200 балів. Перерахунок кількості балів вступника, згідно з критеріями ECTS, в бали за двохсотбальною шкалою ЄВІ відбувається наступним чином:

Таблиця відповідності оцінок PCO (60...100 балів)
оцінкам 200-бальної шкали (100...200 балів)

шкала PCO	шкала 100...200	шкала PCO	шкала 100...200	шкала PCO	шкала 100...200	шкала PCO	шкала 100...200
60	100	70	140	80	160	90	180
61	105	71	142	81	162	91	182
62	110	72	144	82	164	92	184
63	115	73	146	83	166	93	186
64	120	74	148	84	168	94	188
65	125	75	150	85	170	95	190
66	128	76	152	86	172	96	192
67	131	77	154	87	174	97	194
68	134	78	156	88	176	98	196
69	137	79	158	89	178	99	198
						100	200

ПРИКЛАД ТИПОВОГО ЗАВДАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на освітньо-професійну програму
«Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність»
підготовки магістрів за спеціальністю
231 «Соціальна робота»

1. Визначте та розкрийте історичні передумови виникнення соціальної роботи як фахової діяльності.
2. Назвіть та охарактеризуйте методи соціальної терапії у практичній соціальній роботі.
3. Розкрийте сутність поняття “молодь” та визначте соціально-психологічні особливості молоді як вікової групи. Визначте основні проблеми сучасної молоді в Україні, їх причини виникнення та шляхи вирішення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1

1. Сучасні теорії соціальної роботи: Антологія [упор. Т. Семигіна]. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 160 с.
https://www.academia.edu/45805463/%D0%A1%D0%A3%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%86_%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%87_%D0%A1%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87_%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A2%D0%98
2. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34954/Sotsialna%20Robota%20Realii%20Ta%20Vykylyky%20Chasu.pdf?sequence=1>
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/links/5eddf6ae299bffd20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf
4. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник / О. В. Купенко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79799/3/Kupenko_sotsialna_robota.pdf;jsessionid=C99A5DDBB407349E26F19A09DE038A2F
5. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика) : [підручник]. К. : Каравела, 2018. 368 с.
6. Meg Embry (2022) Most Popular Social Work Theories and Practices. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewi-s9OUIif9AhXPuosKHxOhCvqQFnoECDgQAQ&url=https%3A%2F%2Fthebestschools.org%2Fdegrees%2Fsocial-work%2Fsocial-work-theories%2F&usg=AOvVaw0t4NjRhIFHwDhbJzLd5Wk> / Мег Ембрі. (2022) Найпопулярніші теорії та практики соціальної роботи. URL: https://thebestschools-org.translate.goog/degrees/social-work/social-work-theories/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc.
7. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. Умань : ПБЦ «Візаві», 2017. 117 с.
URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7587/1/%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf>

РОЗДІЛ 2

1. Тимошенко Н.Є. Технології вирішення та попередження конфліктів в соціальній роботі: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во РПА «51 Паралель», 2024. 179 с.
2. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи : навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2021. 324 с. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Rudkevych-N.-pidruchnyk.pdf>
3. Козирев М. П. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.
URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3617/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3_%D0%9A%D0%9E%D0%97%D0%98%D0%A0%D0%84%D0%92_18-02-21.pdf
4. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах URL: <https://goo.gl/Q3M5ty>
5. Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15>

6. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультиування URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15>
7. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16>
8. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16>
9. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15>
10. Закон України «Про соціальні послуги». Документ № 2671-VIII, чинний, поточна редакція від 17.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>
11. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL : <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1513689511.pdf>
12. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та план заходів з реалізації її І етапу». Документ № 526-2017-р, чинний, поточна редакція від 09.08.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80>
13. Астремська І. В. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 396 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/54/1/%D0%90%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%86.%20%D0%92.%20%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D1%81%D1%83%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D0%B7%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%96.pdf>

РОЗДІЛ 3

1. Кальченко Л. В. Превенція соціального сирітства в умовах територіальної громади міста : соціально-педагогічні засади : монографія. Видання друге, перероб. і доповнене. Київ : Талком, 2020. 533 с.
2. Реінтеграція дітей з альтернативних форм догляду до біологічних сімей : метод. посіб. / авт.-упоряд. К. О. Дуванська, Л. В. Кальченко та ін. ; за заг. ред. Караман О. Л., Харченка С. Я. Київ : Талком, 2020. 292 с.
3. Школяр Л. В. Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції : посібник. К. : Кафедра, 2016. 156 с.
4. Тимошенко Н. Є., Романова Н. Ф. Спілкування з людьми похилого віку : методичні матеріали до тренінгу; за ред. Н. Є. Тимошенко. К. : Вид-во «51 Паралель», 2018. 152 с.
5. «Лабораторія успіху» в роботі з людьми похилого віку: практичні рекомендації / уклад.: Н. Є. Тимошенко, Н. Ф. Романова. Київ: Вид-во РПА «51 Паралель», 2023. 114 с.
6. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник / [уклад. : Т.Д. Кочуей, О. М. Бойко]. Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278 с.
7. Полторак Л. Ю., Сай Д. В. Соціальна робота з різними групами клієнтів : методичні вказівки для спеціальності 231 «Соціальна робота». Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 136 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/376/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BA%20%D0%9B.%20%D0%AE.%20%D0%A1%D0%BE%D1%86.%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%20%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D0%B8%20%D0%BA%D0%BB%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%3B%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF.%20303.pdf>
8. Соціальна робота з жінками: навчальний посібник для студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення (Галузь знань 23 Соціальна робота) / [уклад.: А. І.

Войтовська, О. О. Кравченко]. Умань: Візаві, 2018. 229 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8961/1/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D1%81%D0%BE%D1%86.%20%D1%80%D0%BE%D0%B1.%20%D0%B7%20%D0%B6%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8.pdf>

9. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навчальний посібник / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемировська ; за заг. ред. А. Б. Благої. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с. <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/504/1>

10. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

11. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1513689511.pdf>

12. Лобанова А.С., Калашнікова Л. В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічний та психологічний аспекти: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вид-во «Каравела», 2017. 470 с.

13. Порядок забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітей, які постраждали від жорстокого поводження, затв. Пост. КМ України від 1 черв. 2020 р. № 585 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2020-%D0%BF#n13>

14. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

15. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

16. Громада, дружня до дітей та молоді. Навчальний посібник для реалізації ініціативи на місцевому рівні в Україні. К.: ЮНІСЕФ, 2018. 76 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/2361/file/CCF_manual_ukr.pdf

17. Проєкт «Молодіжна політика в Україні: аналітика, політика, практика» (екосистема молодіжної політики). URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2020/09/16/2/resyrsnii_tylkit_22.pdf

18. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>

19. Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

20. Голова Н. НАПРЯМИ, ФОРМИ, МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧАСНИКАМИ АТО І ЧЛЕНАМИ ЇХ РОДИН. *Молодь і ринок*. № 9 (164), 2018. С. 71 – 76.

21. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів / [авт. кол. : Герило Г. М., Гніда Т. Б., Корнієнко І. О., Луценко Ю. А.] ; за ред. Ю. А. Луценко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.

22. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

23. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. ВНЗ. / О. В. Мартинчук, І. М. Маруненко, К. В. Луцько та ін. К. :КУ імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.

24. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Вид-ня 2-е, виправлене, доповнене. Львів : «Новий світ – 2000», 2019. 264 с. URL: <http://navigator.rv.ua/wp-content/uploads/2019/10/Osnovy-inklyuzyvnoyi-pedagogyky-OK-2019.pdf>

25. Інтегрована програма з формування прихильності до АРТ у клієнтів ВІЛ-сервісних організацій та розвитку їхньої економічної самостійності. Частина 3. Втручання з розвитку економічної самостійності «Майстерня можливостей»/ О. Гальчинська, Т. Семигіна. К. : Поліграф плюс, 2017. 224 с. URL: <https://www.academia.edu/34735081>

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

Д. пед. н., доцент, професор кафедри
філософії _____ Лариса КАЛЬЧЕНКО

к. пед. н., доцент, доцент кафедри
філософії _____ Лілія ШКОЛЯР

к. філос. н., доцент, завідувач кафедри
філософії _____ Роман БОГАЧЕВ

Програму рекомендовано кафедрою філософії, протокол № ____ від ____ 2024 року.